



การพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่น

The Development of Democratic Politics through the Process of Local Governance

คำสี สืบเมืองชัย

เวชสุวรรณ อาจวิชัย

พระมหาไถยน้อย ญาณเมธี

ธีรภัทร์ ถิ่นแสนดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร

Kumsee Suebmueangsai

Wedsuwan Ardwichai

Phramaha Thainoi Yanamethi

Theeraphat Thinsandee

Mahamakut Buddhist University RoiEt Campus

Corresponding E-mail: theeraphat.th@mbu.ac.th

วันที่รับบทความ: 5 มิถุนายน 2568; วันที่แก้ไขบทความ: 7 สิงหาคม 2568; วันที่ตอบรับบทความ: 8 สิงหาคม 2568

Received: June 5, 2025; Revised: August 7, 2025; Accepted: August 8, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของกระบวนการปกครองท้องถิ่นในการส่งเสริมและพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยในระดับพื้นที่ โดยวิเคราะห์ผ่านมิติของโครงสร้างการบริหาร การมีส่วนร่วมของประชาชน และกลไกการตรวจสอบถ่วงดุล

ผลการศึกษาพบว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้เกิดการกระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ท้องถิ่น ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการตัดสินใจทางการเมืองได้โดยตรง มีโอกาสแสดงออกทางความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะอย่างหลากหลาย ทั้งในด้านการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น การร่วมจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การเสนอข้อคิดเห็นผ่านเวทีประชาคม ตลอดจนการมีส่วนร่วมในกลไกการตรวจสอบถ่วงดุลการใช้อำนาจของผู้บริหาร เพื่อให้เกิดการพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยผ่านกระบวนการปกครองท้องถิ่นจะเกิดผลอย่างแท้จริง ก็ต่อเมื่อสามารถเสริมสร้างพลเมืองให้มีความรู้ ความตื่นตัว และมีเจตคติที่ดีต่อประชาธิปไตย ควบคู่ไปกับการปรับปรุงระบบบริหารจัดการท้องถิ่นให้มีความโปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดพื้นที่ให้ประชาชนได้มีบทบาทอย่างแท้จริงในกระบวนการกำหนดทิศทางของชุมชนตนเอง อันจะนำไปสู่การวางรากฐานประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น เช่น การขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของพลเมือง วัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์ การมีส่วนร่วมเชิงสัญลักษณ์ และข้อจำกัดด้านทรัพยากรขององค์กรท้องถิ่น

คำสำคัญ: การพัฒนาการเมืองประชาธิปไตย; การปกครองท้องถิ่น; การมีส่วนร่วมของประชาชน; ความโปร่งใส; การกระจายอำนาจ

Abstract

This academic article aims to study the role of local governance processes in promoting and developing democratic politics at the local level. The analysis is conducted through the dimensions of administrative structure, citizen participation, and mechanisms of checks and balances.

The findings reveal that local administrative organizations serve as a crucial mechanism for decentralizing power from the central government to local areas. This decentralization enables citizens to directly engage in political decision-making processes, express their opinions, and participate in a wide range of public activities—such as electing local leaders, co-developing local development plans, contributing opinions through public forums, and being involved in mechanisms that monitor and balance the executive's use of power. For democratic development through local governance to be truly effective, it requires fostering an informed and active citizenry with positive attitudes toward democracy. Simultaneously, it necessitates improving local administrative systems to be transparent, accountable, and inclusive—creating spaces where citizens can play a genuine role in shaping the direction of their own communities. Such conditions will help lay a strong foundation for sustainable democracy in Thai society. However, the study also identifies several limitations that hinder democratic development at the local level. These include a lack of knowledge and understanding among citizens about their civic roles and responsibilities, a deeply rooted patronage-based political culture, symbolic or superficial participation, and resource constraints faced by local administrative organizations.

Keywords: Democratic Political Development; Local Governance; Public Participation; Transparency; Decentralization

บทนำ

จอร์เกน รุสมัสเซน (Jorgen Rusmussen) ได้นำคำกล่าวของอริสโตเติล (Aristotle) ปราศัญชากรีกที่ได้กล่าวไว้เมื่อ 300 ปีก่อนคริสตกาล ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นบิดาของวิชาการเมือง ที่ได้กล่าวไว้เมื่อหลายศตวรรษที่ผ่านมาว่า “ใครก็ตามถ้าไม่สามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ เพราะมีความเพียงพอในทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาต้องการแล้ว เขาเหล่านั้นก็คือ ฤๅษีผู้ทรงศีล” ซึ่งถ้ามนุษย์ทุกคนคือฤๅษีผู้ทรงศีลแล้ว ลัทธิอนาธิปไตย (Anarchy) คงจะเป็นลัทธิการเมือง และเป็นแนวทางการบริหารที่ดีที่สุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ เพราะลัทธิอนาธิปไตยเป็นลัทธิการเมืองที่ยึดถือและยกย่องเสรีภาพของบุคคลอย่างเต็มที่ และเชื่อว่ารัฐเป็นสิ่งชั่วร้ายเพราะเป็นอุปสรรคต่อเสรีภาพของมนุษย์ ดังนั้นรัฐจึงไม่มีความจำเป็นต้องคงอยู่และต้องขจัดรัฐเสียโดยทันที ตามลัทธินี้ปริมาณและขอบเขตอำนาจรัฐจึงมีค่าเท่ากับศูนย์ (วัชรินทร์ สุทธิชัย, 2556: 1) อริสโตเติลกล่าวไว้อีกว่า “มนุษย์เป็นสัตว์สังคม (Social Animal)” ที่แตกต่างจากสัตว์ทั้งหลาย อธิบายว่ามนุษย์ต้องอยู่ในสังคม ไม่สามารถอยู่โดยเดี่ยวได้ อาจเป็นเพราะว่ามนุษย์อ่อนแอ แต่มีความต้องการที่

หลากหลาย จึงจำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการแสวงหาสิ่งที่มีความจำเป็นต่อชีวิต เพื่อตอบสนองความต้องการแห่งตน (Self-need) เริ่มตั้งแต่ความต้องการปัจจัยสี่ คือ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ปัจจัยดังกล่าวถือเป็นปัจจัยพื้นฐานเพื่อใช้ในการดำรงชีวิต เพราะถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่งคงไม่สามารถดำรงชีวิตได้ตามปกติ ทั้งนี้เพราะมนุษย์ไม่สามารถจะอยู่บนต้นไม้ ไม่สามารถอยู่ใต้น้ำ หรืออยู่ใต้ดินได้เหมือนสัตว์บางชนิดได้ และเพราะมนุษย์ต้องการชีวิตที่ดีกว่า มนุษย์จึงจำเป็นต้องคบหาสมาคมกันและแบ่งงานกันทำตามที่แต่ละคนถนัด และเมื่อใดก็ตามที่มนุษย์รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นชุมชน เป็นหมู่ เป็นเหล่า มนุษย์รู้จักบทบาทของตนเอง และบทบาทที่จะปฏิบัติต่อผู้อื่น มนุษย์จำเป็นต้องมีสิ่งชี้นำ และจะต้องสร้างกฎเกณฑ์ในการอยู่ร่วมกันเพื่อความสงบสุขของสังคมโดยรวม กฎเกณฑ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อการอยู่ร่วมกันนี้อาจเป็นกฎเกณฑ์ทางศาสนาหรือกฎเกณฑ์ทางการเมืองการปกครอง และเมื่อชุมชนขยายตัวใหญ่ขึ้น จนกลายเป็นรัฐแล้ว กฎเกณฑ์ทางการเมืองทางการเมืองการปกครองยังจำเป็นมากยิ่งขึ้น (นิยพรธนะ (ผลวัฒน์) วรณศิริ, 2550: 200) อย่างไรก็ตาม แนวทางหรือวิธีการปกครองบางประเภทเมื่อเกิดขึ้นแล้วไม่สามารถนำไปปฏิบัติได้หรือปฏิบัติได้ยากก็ไม่มีผู้นิยมหรือไม่แพร่หลาย แต่การปกครองบางประเภทมีความเหมาะสม และสามารถนำไปปฏิบัติก็ได้รับการพัฒนาให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น วิธีการปกครองนั้นจะเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมก็ตาม มีอำนาจในตัวเองมากกว่าที่คิดกันมาก จึงมีความจำเป็นที่ต้องศึกษาและให้ความสนใจในการเมืองการปกครองต่าง ๆ อย่างจริงจัง (วัชรินทร์ สุทธิชัย, 2556: 2) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศตวรรษที่ 21 สถานภาพของโลกใบนี้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาก การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของคนที่มีอายุประมาณ 100 ปี (ค.ศ. 2024) คงได้เห็นการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วทั้ง 4 ด้าน ในช่วง 50 ปี คือการเปลี่ยนแปลงด้านการเมืองการปกครอง ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้หยุดนิ่ง แต่ขยายขอบเขตไปอย่างไม่มีที่สิ้นสุด

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังกล่าว เกิดจากปัจจัยสำคัญด้านกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) หรือโลกที่ไร้พรมแดน ไม่ใช่พรมแดนที่เป็นองค์ประกอบของรัฐ หรือที่เรียกว่า Territory แต่เป็นพรมแดนด้านการติดต่อสื่อสาร ที่ทำให้คนทั่วโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ไม่ว่าจะอยู่จุดใดในประเทศเดียวกันหรือต่างประเทศ หรือแม้อยู่บนดวงจันทร์ เช่น การแข่งขันฟุตบอลโลกครั้งที่ 22 ในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 2022 ที่ประเทศกาตาร์ (Qatar) (Fédération Internationale de Football Association. (2022) การแข่งขันกีฬาโอลิมปิกปี 2024 ที่ประเทศฝรั่งเศส (France) หรือการแข่งขันวอลเลย์บอลหญิง อายุ 17 ปี ชิงแชมป์โลกที่ประเทศเปรู เมื่อปลายเดือนสิงหาคม ปี ค.ศ. 2024 (International Olympic Committee. (2024) คนทั้งโลกสามารถรับชมและรับทราบผลของการแข่งขันได้พร้อมกัน หรือข่าวสารรายวันการรณรงค์หาเสียงเพื่อชิงตำแหน่งประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา ในด้านการเมืองการปกครองนั้น บุคคลที่สามารถตัดสินใจเรื่องใด ๆ อันจะเป็นผลร่วมกันของชุมชนและสมาชิกในชุมชนนั้น ๆ จะเป็นผู้มีอำนาจในการปกครองชุมชน ซึ่งอำนาจนี้อาจได้มาจากการบังคับหรือได้มาจากการที่คนส่วนใหญ่มอบอำนาจให้ (เลือกตั้งขึ้นมา) และการเมืองการปกครองที่ผู้นำได้อำนาจจากประชาชนมอบให้คือประชาธิปไตย (Democracy) และประชาธิปไตยนั้นเป็นที่ยอมรับกันว่าประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการพัฒนาและขับเคลื่อนกระบวนการทางการเมือง แต่ที่สำคัญยิ่งกว่าคือประชาธิปไตยต้องมีคุณสมบัติที่เอื้ออำนวยด้วย กล่าวคือประชาชนต้องให้ความสนใจ และมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจริงจัง มีความเชื่อมั่นและมุ่งมั่นในกิจกรรมทางการเมืองการปกครอง ต้องเอาใจใส่ และมีความรับผิดชอบ ไม่หลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธความรับผิดชอบของตน แต่ถ้า

ประชาชนขาดความรับผิดชอบ การปกครองระบอบประชาธิปไตยก็ย่อมจะไม่อำนวยประโยชน์ให้แก่ประชาชน และไม่เจริญงอกงาม (Welsh, William A., 1973: 78)

การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยเริ่มในประเทศตะวันตกและสหรัฐอเมริกา ต่อมาประเทศด้อยพัฒนาทั้งหลายได้นำมาเป็นต้นแบบในการปกครองของตน หลายประเทศมีที่ท่าจะประสบความสำเร็จอย่างงดงามในระยะแรก แต่ท้ายที่สุดมักจะมีแนวโน้มเปลี่ยนเป็นระบบประชาธิปไตยแบบนำทาง (Guided Democracy) อาทิเช่น ในประเทศอเมริกาใต้ อาฟริกา และหลายประเทศในเอเชีย เช่น ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ อินโดนีเซีย เวียดนาม ลาว เขมร และแม้แต่อินเดีย รวมถึงประเทศไทยด้วย บางประเทศประสบความสำเร็จโดยสิ้นเชิงเพราะการเมืองการปกครองที่เรียกว่าเป็นประชาธิปไตย ซึ่งแท้จริงแล้วอยู่ภายใต้อิทธิพลของผู้มีอำนาจทั้งฝ่ายการเมือง ข้าราชการ นายทุน และอำนาจแฝง แม้จะมีความเชื่อว่าอำนาจนิติบัญญัติและอำนาจตุลาการมีความเป็นอิสระอย่างแท้จริงก็ตาม และในที่สุดต้องเปลี่ยนแปลงระบบการเมืองการปกครองเป็นสังคมนิยมหรือคอมมิวนิสต์ อีกหลายประเทศที่ยังอยู่ในภาวะสับสนและแสวงหารูปแบบ วิธีการ ตลอดจนกระบวนการทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับพื้นฐานวัฒนธรรมทางการเมืองของตน ความสำนึกทางการเมืองของประชาชน ประเทศที่อยู่ในภาวะเช่นนี้ ในปัจจุบันมีอยู่ไม่น้อยทั้งในอเมริกาใต้ อาฟริกา เอเชีย ซึ่งรวมทั้งประเทศไทยด้วย (บุญทัน ดอกไธสง, 2553: 75) โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกฉบับบัญญัติว่าประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่ก็ปรากฏมีการทำรัฐประหารและยกเลิกรัฐธรรมนูญหลายครั้ง รวมถึงมีการยุบสภาหลายครั้ง แม้การยุบสภาจะเป็นแนวทางตามระบอบประชาธิปไตย แต่กรณีประเทศไทยนั้นมีบ่อยเกินไป รวมถึงการยุบสภาในปี 2566 (20 มีนาคม 2566) ซึ่งเป็นการยุบสภาครั้งที่ 15 ในช่วงประชาธิปไตยของไทยตั้งแต่ปี 2475 เป็นต้นมา

ปัญหาอยู่ที่ว่าทำอย่างไรประชาชนจึงจะตื่นตัวสนใจกิจกรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย กล่าวคือ 1) ต้องมีการพัฒนาการศึกษาด้านการเมืองแก่ประชาชนอย่างแท้จริงและอย่างกว้างขวาง ประชาชนจะเกิดความตื่นตัวทางการเมืองได้เพราะเขาได้มีโอกาสเรียนรู้ การได้มีโอกาสเข้าใจถึงระบบการปกครอง กลไกของการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ และที่สำคัญคือ การศึกษาจะมีส่วนช่วยให้ประชาชนได้เข้าใจถึงสิทธิเสรีภาพและบทบาทที่พึงมีต่อกิจกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย 2) การเปิดโอกาสและส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ประชาธิปไตยโดยการมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นการสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมืองที่ตนชอบและเชื่อมั่นในนโยบาย การใช้สิทธิเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอและถือเป็นจิตสำนึกที่ต้องปฏิบัติ การเรียกร้องให้รัฐบาลดำเนินการต่างๆ อันจำเป็นต่อประชาชน เพราะการที่ประชาชนได้เรียนรู้โดยการปฏิบัติดังกล่าวจะเป็นวิถีทางที่จะสร้างความเข้าใจต่อการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง และจะเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทในกิจกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชนมีประโยชน์ เช่น เป็นการเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดความกระฉับกระเฉงในวัตถุประสงค์ของโครงการ และมองเห็นทางออกที่มีประสิทธิภาพ ให้เกิดทางเลือกใหม่ที่เหมาะสมและยังเป็นการสร้างฉันทามติ เป็นการสร้างความรู้สึกการเป็นเจ้าของร่วมกัน เกิดความกระตือรือร้น เกิดความภาคภูมิใจในความสำเร็จ หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรง และเป็นการสร้างความเชื่อถือและความชอบธรรม 3) การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเมืองการปกครองท้องถิ่นเป็นการพัฒนาประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพอย่างยิ่ง เพราะทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวและอยากจะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น นานาอารยประเทศยอมรับว่าการปกครองท้องถิ่นเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยของชาติ ดังเช่น

นักปราชญ์ผู้มีชื่อเสียงทางการเมืองผู้หนึ่งคือ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) เคยกล่าวไว้ว่า “ประชาธิปไตยต้องเริ่มที่บ้านและบ้านของประชาธิปไตยก็คือชุมชนที่อยู่รอบตัวท่าน” ซึ่งหมายถึงท้องถิ่น (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2549: 45)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ระบอบประชาธิปไตย “ประชาชน” ถือเป็นศูนย์กลางของอำนาจอธิปไตย การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยให้เติบโตและมั่นคง อย่างไรก็ตาม การเมืองระดับชาติมักถูกจำกัดด้วยระบบราชการส่วนกลางและความซับซ้อนของกลไกทางการเมือง จึงทำให้การกระจายอำนาจไปสู่ระดับท้องถิ่นกลายเป็นแนวทางสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นประเทศไทยเริ่มมีการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นอย่างจริงจังหลังจากการปฏิรูปการเมืองในปี พ.ศ. 2540 โดยมีการกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เป็นกลไกที่สามารถกำหนดทิศทางและจัดการปัญหาของพื้นที่ตนเองได้ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่น การจัดทำแผนพัฒนา การร่วมเวทีประชาคม และการตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้บริหาร อันเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยในเชิงปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม แม้จะมีโครงสร้างการกระจายอำนาจที่ชัดเจน แต่ในทางปฏิบัติยังพบข้อจำกัดหลายประการ เช่น การขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ และบทบาทพลเมืองยังอยู่ในระดับต่ำ วัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์ยังฝังแน่น และบางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังขาดความโปร่งใสในการบริหารจัดการ ส่งผลให้กระบวนการพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยยังไม่บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ และบทความนี้เป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตยกับการปกครองท้องถิ่นเพื่อให้ผู้ที่สนใจต้องการศึกษาตามเนื้อหาที่จะนำเสนอตามประเด็นต่อไปนี้

กระบวนการปกครองท้องถิ่นและการพัฒนาประชาธิปไตย

กระบวนการปกครองท้องถิ่นเป็นการพัฒนาประชาธิปไตย (จิรวรรณ อินทรียสังวร, 2552: 22)

- 1) การสะท้อนความต้องการของท้องถิ่น: กระบวนการปกครองท้องถิ่นสะท้อนความต้องการและปัญหาของท้องถิ่นอย่างตรงประเด็นและถูกต้อง เพราะประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้เผชิญปัญหาจริง
- 2) การพึ่งตนเอง: การปกครองท้องถิ่นช่วยให้สามารถกำหนดแนวทางในการพึ่งตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การศึกษาปัญหา การกำหนดแนวทางแก้ไข ไปจนถึงการป้องกันปัญหาในอนาคต
- 3) การสร้างความภาคภูมิใจ: การปกครองท้องถิ่นส่งเสริมความภาคภูมิใจและการเสียสละในการทำงานเพื่อท้องถิ่นของตนเอง
- 4) การสร้างฉันทามติ: การปกครองท้องถิ่นช่วยสร้างฉันทามติร่วมกันในท้องถิ่น ซึ่งส่งเสริมการยอมรับซึ่งกันและกัน
- 5) การรู้สึกเป็นเจ้าของ: การปกครองท้องถิ่นส่งเสริมความรู้สึกการเป็นเจ้าของและการร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น
- 6) การพัฒนาศักยภาพ: กระบวนการปกครองท้องถิ่นช่วยพัฒนาศักยภาพของบุคคลโดยไม่ต้องพึ่งพาหน่วยงานอื่น
- 7) การแสดงความคิดเห็น: การปกครองท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างเปิดเผย

8) การลดความขัดแย้ง: กระบวนการนี้ช่วยลดความขัดแย้งโดยการให้เวทีสำหรับการแสดงความคิดเห็น และการแลกเปลี่ยน

9) ความรับผิดชอบ: การปกครองท้องถิ่นส่งเสริมความรับผิดชอบต่อกิจกรรมของชุมชนร่วมกัน

ในประเทศที่มีการเมืองมั่นคงเช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และสวิตเซอร์แลนด์ การปกครองท้องถิ่นมีความเข้มแข็งและเป็นส่วนสำคัญของระบบประชาธิปไตย ตัวอย่างเช่น นายกเทศมนตรีในสหรัฐอเมริกาหรือฟิลิปปินส์มีฐานะและเกียรติยศไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าผู้นำระดับชาติ ในทางตรงกันข้าม ประเทศที่ประชาธิปไตยยังไม่มั่นคง เช่น ประเทศไทย และหลายประเทศในเอเชีย มักพบว่าการปกครองท้องถิ่นมีลักษณะอ่อนแอ ประชาชนในท้องถิ่นอาจไม่ตระหนักถึงความสำคัญของการปกครองท้องถิ่น มีปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง และขาดความภูมิใจและความผูกพันกับผู้ที่ได้รับการเลือกตั้ง

ความหมายของการปกครองท้องถิ่น นักวิชาการมีความหมายของการปกครองท้องถิ่นไว้ดังนี้

วุฒิสาร ตันไชย (2547: 1) การปกครองท้องถิ่นคือการที่รัฐบาลกลางกระจายอำนาจไปยังหน่วยการปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีสิทธิตามกฎหมาย มีพื้นที่และประชากรของตนเอง เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาธิปไตย แต่ยังคงอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐบาลกลาง

โกวิท พวงงาม (2550:13) การปกครองท้องถิ่นคือการที่องค์กรมีพื้นที่อาณาเขตของตนเอง มีประชากรตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด มีอำนาจในการปกครองและบริหารการคลังของตนเอง รวมถึงการให้บริการแก่ประชาชน ซึ่งประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาชุมชนหรือการบริหารผ่านตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้ง

Holloway (1951:101-103) การปกครองท้องถิ่นหมายถึงองค์กรที่มีอาณาเขตและประชากรตามหลักเกณฑ์ มีอำนาจปกครองตนเองและบริหารการคลังของตนเอง รวมถึงมีสภาท้องถิ่นที่สมาชิกได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน

Robson (1953:574) การปกครองท้องถิ่นเป็นหน่วยงานการปกครองที่รัฐจัดตั้งขึ้น โดยให้มีอำนาจปกครองตนเองและสิทธิตามกฎหมาย พร้อมด้วยองค์กรที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ตามมุ่งหมายของการปกครองท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นคือการที่รัฐบาลกลางกระจายอำนาจไปยังหน่วยการปกครองท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเองและแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น ตามเจตนารมณ์ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

กระบวนการปกครองท้องถิ่นสามารถพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยได้อย่างไร

กระบวนการปกครองท้องถิ่นสามารถพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยได้ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้ (พิเชษฐ วงศ์เกียรติจร, 2552: 22-25)

1. การยอมรับความหลากหลาย คือ การปกครองท้องถิ่นสามารถพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยได้เนื่องจากการปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองของชุมชนที่ยอมรับความหลากหลาย เช่น ความแตกต่างด้านความเจริญ จำนวนประชากร หรือขนาดของพื้นที่ เช่น การปกครองท้องถิ่นในประเทศไทยที่มีรูปแบบต่าง ๆ เช่น เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งแต่ละแบบใช้ความยินยอมจากประชาชนในการบริหารงาน

2. องค์การที่จำเป็น คือ องค์การปกครองท้องถิ่นประกอบด้วยองค์หลักสองฝ่าย คือ ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนตามหลักการและวิธีการที่เป็นกติกาของการปกครองท้องถิ่น

3. สิทธิตามกฎหมาย คือ องค์การปกครองท้องถิ่นมีสิทธิตามกฎหมาย เช่น สิทธิในการตราข้อบังคับต่าง ๆ และสิทธิในการกำหนดงบประมาณเพื่อการดำเนินกิจการของท้องถิ่น

4. การมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ประชาชนในองค์การปกครองท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองอย่างกว้างขวาง และได้รับการรับรองโดยกฎหมายสูงสุด เพื่อเป็นหลักประกันในการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง

5. รูปแบบการมีส่วนร่วม คือ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการปกครองในหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับความสนใจ ความสามารถ และความเสียสละของประชาชนในท้องถิ่น เช่น การใช้สิทธิในการเลือกตั้ง หรือการลงสมัครรับเลือกตั้ง การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองนี้ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจกลไกของประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ และเกิดความสำนึกในสิทธิเสรีภาพทางการเมืองของตน

สรุปได้ว่า องค์การปกครองท้องถิ่นสามารถพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยได้ เพราะเป็นการปกครองของชุมชนที่ยอมรับความหลากหลายและใช้ความยินยอมจากประชาชน มีหน่วยงานหลัก เช่น ฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติ ซึ่งทั้งสองฝ่ายต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของประชาธิปไตย มีสิทธิในการตราข้อบังคับและกำหนดงบประมาณของตนเอง และการมีส่วนร่วมของประชาชนได้รับการรับรองโดยกฎหมายสูงสุด ซึ่งส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจกลไกของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ปัจจัยเกื้อหนุนการปกครองท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย

ปธาน สุวรรณมงคล (2547: 8-10) อธิบายว่าปัจจัยที่เกื้อหนุนบทบาทของการปกครองท้องถิ่นมีดังนี้

1. พัฒนาการเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นของประเทศ คือ หากการปกครองท้องถิ่นมีการพัฒนามาตามลำดับและมีบทบาทสำคัญในการเป็นตัวแทนประชาชนและการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน เช่น ประเทศในยุโรปตะวันตกและอเมริกา การปกครองท้องถิ่นจะมีบทบาทในการส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง แต่หากการปกครองท้องถิ่นถูกจัดตั้งโดยรัฐและกำหนดกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานทั้งหมด การปกครองท้องถิ่นจะมีบทบาทน้อยและไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ระบบการเมือง คือ ระบบการเมืองมีผลต่อการปกครองท้องถิ่น เช่น ประเทศที่มีระบบการเมืองแบบประชาธิปไตย เช่น สหรัฐอเมริกา การปกครองท้องถิ่นจะมีบทบาทหลากหลายมากกว่าประเทศที่มีระบบการเมืองแบบเผด็จการ

3. นโยบายของรัฐ คือ นโยบายของรัฐบาลมีผลต่อการสนับสนุนหรือจำกัดบทบาทของการปกครองท้องถิ่น ในประเทศที่มีนโยบายสนับสนุนการกระจายอำนาจให้กับท้องถิ่น กฎหมายจะส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเองมากขึ้น เช่น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 แต่ในประเทศที่ไม่มีนโยบายสนับสนุนอย่างจริงจัง เช่น ประเทศที่มีระบบเผด็จการ กฎหมายและระเบียบจะเป็นอุปสรรคต่อการปกครองตนเองของท้องถิ่น

4. วัฒนธรรมทางการเมือง คือ วัฒนธรรมทางการเมืองมีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในสังคมที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพโรฟ้า ประชาชนอาจมีความรู้ทางการเมืองแต่ไม่เข้ามามี

ส่วนร่วม ขณะที่ในสังคมที่มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ประชาชนจะสนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างกว้างขวาง

5. ความเจริญทางเศรษฐกิจ คือ ความเจริญทางเศรษฐกิจช่วยให้การปกครองท้องถิ่นมีความเข้มแข็งขึ้น หากเศรษฐกิจดี ประชาชนมีรายได้มากพอในการเก็บภาษีและพัฒนาท้องถิ่น และมีแนวโน้มที่ประชาชนจะให้ความสนใจเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นมากขึ้น

6. ระดับการศึกษาและข้อมูลสารสนเทศ คือ การศึกษาและข้อมูลข่าวสารช่วยให้ประชาชนมีความรู้และความเข้าใจถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น และเห็นถึงประโยชน์ของการปกครองท้องถิ่น ทำให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น การสมัครรับเลือกตั้งหรือการติดตามตรวจสอบการทำงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นสามารถพัฒนาประชาธิปไตยได้โดยการให้บริการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน โดยมีปัจจัยหลายประการที่เกื้อหนุนบทบาทของการปกครองท้องถิ่น เช่น พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ ระบบการเมือง นโยบายของรัฐ วัฒนธรรมทางการเมือง ความเจริญทางเศรษฐกิจ และระดับการศึกษาและข้อมูลสารสนเทศ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการเกื้อหนุนบทบาทของการปกครองท้องถิ่น

ข้อวิพากษ์และข้อเสนอแนะในการพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่น กรณีประเทศไทยปัจจุบัน

เนื่องจากการปกครองท้องถิ่นของไทยมีหลายรูปแบบและมีการพัฒนาในช่วงเวลาที่แตกต่างกัน ซึ่งแตกต่างจากประเทศที่มีรูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่คล้ายคลึงกัน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา หรือประเทศฟิลิปปินส์ ดังนั้น ปัญหาและอุปสรรคของการปกครองท้องถิ่นของไทยจึงมีลักษณะที่หลากหลาย ประกอบกับการเมืองการปกครองของไทยมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เนื่อง ๆ ระหว่างผู้ปกครองที่มาจากการเลือกตั้ง และผู้ปกครองที่มาจากการทำรัฐประหาร ทำให้ตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการปกครองท้องถิ่นมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มีการแก้ไขครั้งที่ 14 เมื่อปี พ.ศ. 2562 และอาจมีการแก้ไขอีกได้ โดยมีข้ออ้างที่คล้าย ๆ กัน คือ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

ในการพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่น กรณีประเทศไทยปัจจุบัน ผู้เขียนขอให้ข้อเสนอแนะโดยประมาณจากการศึกษาและการติดตามปรากฏการณ์ทางการเมือง ซึ่งอาจเป็นแนวทางเบื้องต้นในการพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่นต่อไป ดังนี้

1. รัฐต้องให้ความสำคัญเป็นอิสระแก่องค์กรปกครองท้องถิ่น คือ สถานการณ์ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งให้บริการตามความต้องการของนักการเมืองเป็นหลัก และเสนอการปรับฐานะตามความต้องการของนักการเมืองท้องถิ่นเป็นหลัก ทั้งนี้เพื่อผลทางด้านงบประมาณและฐานะทางการเมืองโดยไม่ผ่านความเห็นชอบจากประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อการให้บริการควรเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น และส่งเสริมให้องค์กรปกครองท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาในพื้นที่อย่างแท้จริง ท้องถิ่นใดมีลักษณะที่จะปกครองตนเองได้ ย่อมมีสิทธิจัดตั้งเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นตามกฎหมายบัญญัติ ไม่ใช่ตามความต้องการของนักการเมืองท้องถิ่น

2. การกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ สถานการณ์ปัจจุบันกฎหมายยังให้อำนาจรัฐบาลกลางและส่วนภูมิภาคในการควบคุมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น เรื่องงบประมาณ หรืออำนาจรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยในการยุบสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำเท่าที่จำเป็นและมีหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ชัดเจน สอดคล้องและเหมาะสมกับรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายบัญญัติ โดยต้องเป็นไปเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นหรือประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม และจะกระทบถึงสาระสำคัญแห่งหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น หรือนอกเหนือจากที่กฎหมายบัญญัติไว้ไม่ได้ การกำหนดมาตรฐานกลางเพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเลือกไปปฏิบัติได้เองโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความแตกต่างระดับการพัฒนาและประสิทธิภาพในการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละรูปแบบ โดยไม่กระทบต่อความสามารถในการตัดสินใจดำเนินงานตามความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งจัดให้มีกลไกการตรวจสอบการดำเนินงานโดยประชาชนเป็นหลัก

3. อำนาจหน้าที่โดยทั่วไปในการดูแลและจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น คือ สถานการณ์ปัจจุบันนโยบาย การบริหาร การจัดบริการสาธารณะมีการแทรกแซงจากนักการเมืองระดับประเทศ และข้าราชการส่วนภูมิภาคในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงบประมาณ ตามที่เป็นข่าวทางสื่อมวลชนเป็นระยะ ตามหลักการบริหาร การจัดบริการสาธารณะ การบุคคล การเงิน และการคลังควรมีความเป็นอิสระในการกำหนดนโยบาย ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคควรมีบทบาทเพียงในฐานะที่ปรึกษาหรือพี่เลี้ยง

4. การส่งเสริมและสนับสนุนให้มีความเข้มแข็งในการบริหารงาน คือ สถานการณ์การให้บริการประชาชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีมีการแบ่งอำนาจหน้าที่และจัดสรรรายได้ระหว่างราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง โดยอิสระและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ: องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดบริการสาธารณะได้โดยครบถ้วนตามอำนาจหน้าที่เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าเป็นประโยชน์ และให้บริการประชาชนอย่างทั่วถึง โดยมีกฎหมายกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ เพื่อกำหนดการแบ่งอำนาจหน้าที่และจัดสรรรายได้ระหว่างราชการส่วนกลางและราชการส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง โดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นตามระดับความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละรูปแบบ รวมทั้งกำหนดระบบตรวจสอบและประเมินผล

5. ผู้บริหารท้องถิ่นและสมาชิกสภาท้องถิ่น คือ สถานการณ์หลายปีที่ผ่านมาผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกของสมาชิกสภาท้องถิ่น ส่วนสมาชิกสภาท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ใช้วิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรงและลับ สมาชิกสภาท้องถิ่นและมีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสี่ปี ผู้บริหารท้องถิ่นจะดำรงตำแหน่งติดต่อกันเกินสองวาระไม่ได้ ที่สำคัญคือมีการกำหนดระดับการศึกษาสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น และมีข้อยกเว้น ตามควรกำหนดคุณสมบัติของสมาชิกและผู้บริหารเพิ่มเติมคือต้องสำเร็จการศึกษาขั้นต่ำปริญญาตรีโดยไม่มีข้อยกเว้น

6. ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง คือ ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดที่เห็นว่าสมาชิกสภาท้องถิ่น คณะผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นไม่สมควรดำรงตำแหน่งต่อไป ให้มีสิทธิลงคะแนนเสียงถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นผู้นั้นพ้นจากตำแหน่ง ทั้งนี้ จำนวนผู้มีสิทธิเข้าชื่อ หลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อ การตรวจสอบรายชื่อ และการลงคะแนนเสียงให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ ตามจำนวนผู้มี

สิทธิเข้าชื่อ หลักเกณฑ์และวิธีการเข้าชื่อ การตรวจสอบรายชื่อ และการลงคะแนนเสียงควรมีการกำหนดให้ชัดเจน เกี่ยวกับจำนวน และอายุ ไม่ต่ำกว่า 16 ปี

7. สิทธิในการร่วมบริหารของประชาชน คือ ประชาชนในท้องถิ่นมีสิทธิมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องจัดทำวิธีการที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมดังกล่าวได้ในกรณีที่การกระทำขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นในสาระสำคัญ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องแจ้งข้อมูลรายละเอียดให้ประชาชนทราบก่อนกระทำการเป็นเวลาพอสมควร และในกรณีที่เห็นสมควรหรือได้รับการร้องขอจากประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นก่อนการกระทำนั้น หรืออาจจัดให้ประชาชนออกเสียงประชามติเพื่อตัดสินใจก็ได้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ ในการตรากฎหมายเป็นเรื่องที่มีความสำคัญ เพื่อให้งานดำเนินไปได้อย่างไม่ชักช้า ควรมีการกำหนดผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมายให้เป็นที่ปรึกษาของประชาชนด้วย

8. การแต่งตั้งข้าราชการและลูกจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีผู้ปฏิบัติงานที่เป็นทั้งพนักงานประจำและลูกจ้าง ซึ่งปัจจุบันมีการต่ออายุการจ้าง ซึ่งมีการเรียกรับเงินที่เป็นข่าวตามสื่อมวลชน และผู้เรียกรับเงินคือผู้อยู่ในตำแหน่งระดับสูงในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและมีการร้องเรียนอยู่เสมอ กรณีเช่นนี้ทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผู้ปฏิบัติงานที่ไม่เป็นไปตามความเหมาะสมและความจำเป็นของแต่ละท้องถิ่น ทำให้ผลงานต่ำกว่ามาตรฐาน ในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีมาตรฐานสอดคล้องกัน และอาจได้รับการพัฒนาร่วมกันหรือสับเปลี่ยนบุคลากรระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และที่สำคัญคือในการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องมีองค์กรพิทักษ์ระบบคุณธรรมของข้าราชการส่วนท้องถิ่น ทั้งนี้เพื่อสร้างระบบคุ้มครองคุณธรรมและจริยธรรมในการบริหารงานบุคคล และเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีคุณภาพ

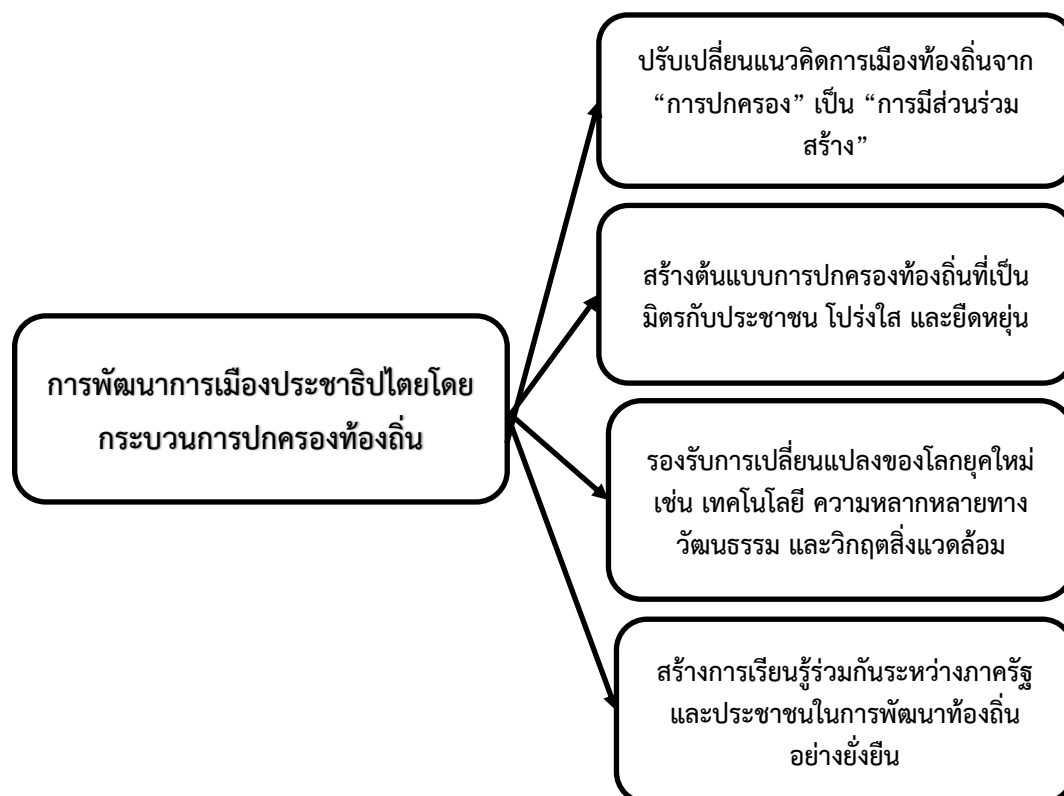
บทสรุป

การพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่นถือเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนในระดับรากฐานของสังคมไทย โดยมีพื้นฐานจากหลักการกระจายอำนาจ ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดในกระบวนการบริหารและตัดสินใจทางการเมืองในพื้นที่ของตนเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) เช่น เทศบาล อบต. และอบจ. มีบทบาทเป็นหน่วยงานที่สะท้อนเจตจำนงของประชาชนผ่านการเลือกตั้ง ทั้งในตำแหน่งผู้บริหารและสมาชิกสภาท้องถิ่นการพัฒนาในมิตินี้ประกอบด้วยการสร้างพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีบทบาท เช่น การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น การจัดเวทีประชาคม การเสนอความคิดเห็นหรือข้อร้องเรียน และการตรวจสอบการใช้อำนาจและงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังรวมถึงการเสริมสร้างองค์ความรู้ทางการเมือง และการสร้างจิตสำนึกพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประชาธิปไตยท้องถิ่นยังเผชิญกับข้อจำกัด เช่น วัฒนธรรมการเมืองแบบอุปถัมภ์ การขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของประชาชน การมีส่วนร่วมที่เป็นเพียงพิธีกรรม หรือขาดพลังทางสังคมในการถ่วงดุลอำนาจ นอกจากนี้ข้อจำกัดด้านทรัพยากร งบประมาณ และบุคลากรในองค์กรท้องถิ่นก็เป็นอุปสรรคสำคัญเช่นกัน แนวทางในการพัฒนา ได้แก่ การสร้างกลไกการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ปฏิรูปโครงสร้างการบริหารให้โปร่งใส ตรวจสอบได้ และเปิดพื้นที่สาธารณะให้ประชาชนได้แสดงออกและมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของชุมชนตนเอง พร้อมกับการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนา

ศักยภาพพลเมืองให้สามารถมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ อันจะนำไปสู่การเมืองที่ยึดโยงกับประชาชน และเสริมสร้างประชาธิปไตยจากฐานรากอย่างแท้จริง

องค์ความรู้ใหม่

เพื่อให้การพัฒนาการเมืองประชาธิปไตยโดยกระบวนการปกครองท้องถิ่นเกิดประสิทธิภาพสูงสุด จำเป็นต้องสร้างองค์ความรู้ใหม่ที่เชื่อมโยงระหว่าง ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมกับการบริหารจัดการเชิงพื้นที่ในระดับท้องถิ่น



แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ที่มา: ผู้เขียนสังเคราะห์

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท พวงงาม. (2548ก). การปกครองท้องถิ่นไทย: หลักการและมติใหม่ในอนาคต. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.
- จิรวรรณ อินทริย์สวรรค์. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาสามปี: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแพร่ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย. เชียงราย: บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- นิตยพร (ผลวัฒน์) วรรณศิริ. (2550). มนุษย์วิทยา สังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เปอร์เนท.



- บรรศักดิ์ อูวรรณโณ. (2549). การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นของไทย. กรุงเทพฯ: ธรรมดาเพรส.
- บุญทัน ดอกไธสง. (2553). ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2547). การปกครองท้องถิ่นไทยในบริบทรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิเชษฐ์ วงศ์เกียรติขจร. (2552). แนวคิด ยุทธศาสตร์ การบริหารการพัฒนาองค์กรปกครองท้องถิ่น (อปท.) ในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพฯ: ปัญญาชน.
- วัชรินทร์ สุทธิชัย. (2556). ลัทธิการเมือง. กรุงเทพฯ: คลังนาโน.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2547). การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: คลังวิชา.
- Fédération Internationale de Football Association. (2022). **FIFA World Cup Qatar 2022™**. Retrieved from <https://www.fifa.com/tournaments/mens/worldcup/qatar2022>.
- International Olympic Committee. (2024). Paris 2024 Olympic Games. Retrieved from <https://olympics.com/en/olympic-games/paris-2024>.
- Holloway, V. (1951). **State and local government in the United States**. New York: McGraw-Hill.
- Robson, W. A. (1953). **Local Government in Encyclopedia of Social Science**. Vol. x. New York: The Macmillan Company.
- Welsh, W. A. (1973). **Studying politics**. New York: Praeger Publishers.